

Інструкція до практичного заняття

Тема: Психологія дітей дошкільного віку

Мета: систематизувати, узагальнити знання студентів з теоретичних питань теми «Психологія дітей дошкільного віку». Формувати вміння здобувачів фахової передвищої освіти використовувати теоретичні знання в професійній діяльності, враховувати психологічні особливості дітей дошкільного віку при організації освітнього процесу в ЗДО. Розвивати психологічну компетентність студентів, аналітичні здібності, критичне мислення. Виховувати допитливість та активність до самопізнання та саморозвитку.

Тип заняття: практичний.

Засоби навчання: інтерактивна дошка Padlet, інструкція до практичного заняття, діагностичні тести, практичні ситуації та ділові ігри.

Література:

1. Власова О.І. Педагогічна психологія: [навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів] / Власова О.І. – К: «Либідь», 2005. – 400 с.
2. Карасьова К. В., Піроженко Т. О. Ігровий простір дитини / К. В. Карасьова, Т. О. Піроженко. – К.: Шк.світ, 2011. – 128с.
3. Костюк Г. С. Учебно-воспитательный процесс и психическое развитие личности / Г. С. Костюк // Под ред. Л. Н. Проколиенко; Сост. В. В. Андриевская, Г. А. Балл, А. Т. Губко, Е. В. Проскура. – К.: Рад. шк., 1989. – 608с. – На укр. яз.
4. Піроженко Т. О. Спілкування дитини з оточенням як презентація особистісних досягнень / Т. О. Піроженко // Актуальні проблеми психології. Т. 4. Зб. наукових статей / Заг. ред. С. Д. Максименка, С. О. Ладивір. – К., 2006. – С. 15-26.
5. Психологія / [за ред. В. А. Крутецького]. – К: 1978. - 284с.

Хід заняття

1. Актуалізація опорних знань

1. Охарактеризуйте анатомо-фізіологічні особливості дітей дошкільного віку.
2. Опишіть соціальну ситуацію розвитку дошкільнят.
3. Охарактеризуйте сюжетно-рольову гру як провідну діяльність, види гри та її структуру.
4. Доведіть, що іграшка є засобом психічного розвитку дитини.
5. Яка роль продуктивних видів діяльності в психічному розвитку дошкільника (діяльності дитини дошкільного віку – зображувальна, конструкторська, музична; сприймання літературних і фольклорних творів, малюнків і картин)?
6. В чому полягають особливості спілкування з ровесниками?

7. Охарактеризуйте розвиток пізнавальних психічних процесів, емоційно-вольової та мотиваційної сфери; новоутворення психічного розвитку дошкільника.

9. Як відбувається розвиток самосвідомості й самооцінки дошкільника?

10. Охарактеризуйте місце дитини в системі відносин у сім'ї. Стили спілкування батьків з дітьми та їх вплив на психосоціальний розвиток дітей.

2. Практична частина

А) Перевірка домашнього завдання

- **бліц-опитування «Психологічний словник»:** ієрархія мотивів, контекстне мовлення, сенситивні та кризові періоди розвитку, рольова гра, децентрація мислення, внутрішні етичні інстанції, самосвідомість, егоцентризм, гра, ігрова уявна ситуація, сюжет, зміст гри, ігрові умови, ігрові дії, роль, правила.

Б) Презентація доповідей, рефератів:

1. Теорії гри (Ж. Піаже, Д. Ельконін, Е. Еріксон, В. Виготський, О. Леонт'єв, К. Гроос, З. Фрейд).

2. Виникнення і розвиток гри в онтогенезі.

3. Гра як феномен свідомості (І. Берлянд).

4. Психологічні основи виховання відкритості у спілкуванні та довіри до людей у дошкільному періоді.

5. Розвиток комунікативної діяльності дитини протягом перших семи років життя.

6. Психодіагностична функція дитячих ігор (теорія + приклади).

7. Сором'язливість серед дошкільників та її корекція.

8. Причини і варіанти порушення поведінки у дошкільному віці.

9. Особливості дітей дошкільного віку які мають відставання у психічному розвитку.

В) Групова дискусія

1. Як Ви можете пояснити взаємовідносини дошкільника в системі "Я" і світ, "Я" і дорослі, "Я" і однолітки, "Я" і "Я"?

2. Обґрунтуйте значення провідної діяльності у формуванні особистості дошкільника.

3. Назвіть домінуючі види продуктивних діяльностей та їх вплив на розвиток пізнавальних можливостей дітей-дошкільників.

4. Дошкільник задає багато запитань. Як Ви можете пояснити це явище, назвіть причини.

5. Охарактеризуйте види і форми мислення дошкільників.

6. У чому полягають особливості довільних і вольових дій дошкільників.

7. В чому своєрідність уяви дитини дошкільного віку. Як це пов'язане з розвитком мовлення?

8. Як впливає на розвиток дитини її спілкування з однолітками та дорослими?

9. Назвіть причини дитячої “брехні”.

10. Які почуття дошкільник виявляє найчастіше? Як може змінюватися емоційний стан дитини у продовж дня, тижня?

11. Опишіть ігри, в які Ви бавились у дитинстві, ігри Ваших батьків, ігри сучасних дітей.

12. Наведіть приклади з особистого життя образно-рольової гри; сюжетно-рольової гри; гри за правилом.

13. В чому проявляються особливості переходу від дошкільного віку до молодшого шкільного?

Г) Розв’язання психологічних задач.

Задача 1.

Відомо, що ігри дошкільників за змістом, структурою та організацією поступово змінюються. Однак, помічено, що деякі діти старшого дошкільного віку, нещодавно вступивши до дитячого садка, грають дещо примітивно, чим молодші за віком діти, які почали відвідувати дитячий садок набагато раніше.

Запитання. Чим можна пояснити таке явище? Аргументуйте свою відповідь.

Задача 2.

Студентка педагогічного коледжу виконувала курсову роботу на тему: “Формування самостійності у дітей дошкільного віку”. Вона помітила, що у старшій групі було багато дітей, які, збираючись на прогулянку, забували в якій послідовності потрібно вдягати речі. Їх батьки і вихователі вважали, що ці діти або ліниві, або неуважні. При цьому дорослі зазвичай квапили дітей, які збиралися на прогулянку. Тоді студентка запропонувала наступне: вона намалювала кожен річ і на великому аркуші розклала малюнки в певній послідовності. Ситуація з одяганням дітей різко змінилась у кращу сторону.

Запитання. Чому малюнки дали позитивний результат? Аргументуйте свою відповідь.

Задача 3.

Потенціал активності, можливості людини зберігати її стабільність у більшості визначається роботою глибинних відділів мозку. Ця структура закладається ще у внутрішньоутробному періоді. Але дозрівання продовжується і після народження. Треба мати на увазі велику чутливість цих відділів мозку до інтоксикації, стресів, до емоційних переживань, надмірних психічних навантажень тощо.

Запитання. Як вплине слабкість енергетичного забезпечення на учбову діяльність дитини?

Задача 4.

Через слухняність дитина оволодіває власною поведінкою; оволодіння діями розвиває слухняність.

Запитання. Прокоментуйте це судження.

Задача 5.

Деякі батьки вважають, якщо активна дитина чомусь навчилася, то і вимоги до неї мають бути як до дорослого. Інші вважають, що дитина є дитиною: ось виросте, тоді і можна вимагати від неї.

Запитання. Проаналізуйте наведені думки батьків.

Задача 6.

Відомо, що в розвитку дитини важливу роль відіграє приклад батьків, якому вони наслідують.

Запитання. Чому іноді у працьовитих батьків виростають ліниві і пасивні діти? Назвіть можливі причини.

Задача 7.

Макаренко А. С. приділяв достатню увагу виховному впливу соціального середовища.

Запитання. Що застосовував А. С. Макаренко з цією метою?

Задача 8.

Мати Петра (4 роки 7 міс.) звернулась до виховательки за порадою: як бути з сином, який стає все впертішим? Вона розповіла, що батько хлопчика теж впертий. Може ці риси характеру успадкувалися?

Запитання. Чи виправдане це хвилювання матері? Аргументуйте свою відповідь? Які фактори психічного розвитку вплинули на формування певної риси характеру хлопчика? Які поради ви б надали матері?

Задача 9.

Щоденно дитина бачить навколо себе батьків, сестер, бабусь. Родичі надають їй зразки поведінки: як вживати слова, застосовувати жести, які повинні бути манери, демонструють своє ставлення до людей, праці та ін.

Запитання. Як посилити виховний вплив на дитину з боку довколишнього середовища?

Задача 10.

Миколка – дуже рухливий хлопчик. Його руки увесь час чим-небудь зайняті. Він бере до них усі предмети, які попадають у його поле зору. Виявляє бажання брати участь у всьому, що відбувається, все спробувати, але швидко кидає розпочату справу і береться за нову. Матері це не подобається, вона увесь час його стримує і заспокоює.

Запитання. Поясніть, чому неможливо гіперактивну дитину зробити спокійною?

Задача 11.

Дві матері спілкуються між собою. Одна з них з тривожністю говорить: “Я чула, що до 6 років у дитини з’являється інтерес до навчання. Деякі діти вже у 5 років читають. Я все чекаю, а у мого Васи ні інтересу, ні бажання навчатися не з’являється, хоча йому скоро йти до школи”.

Запитання. Який фактор, що впливає на психічний розвиток дитини не був врахований матір’ю? Чому?

Задача 12.

Напередодні першого вересня Михайлику виповнилося тільки 5 років 11 міс. Він до школи не пішов і залишився у дитячому садочку. Віті і Васі виповнилося 6 років, і вони пішли до школи. Усі хлопчики однаково розвивалися. Через рік було проведено повторне обстеження цих дітей. Воно виявило, що розвиток Віті і Васі, які навчалися у школі, був значно вищим, ніж Михайла, який продовжував відвідувати дитячий садок. При порівнянні психічного розвитку хлопчиків, які ходили до школи, більш високі показники розвитку були у Віті.

Запитання. Назвіть можливі причини різного психічного розвитку хлопчиків при умові, що вони не хворіли і їх фізичний розвиток був приблизно однаковим.

Задача 13.

Прийнято казати про спадкові передумови психічного розвитку дитини і про його вроджені властивості організму.

Запитання. У чому відмінність спадкових передумов від вроджених властивостей організму? Яка їх роль у психічному розвитку дитини?

Задача 14.

Чи може відбуватися розвиток особистісної індивідуальності без образ, сварок, помилок, розчарувань?

Запитання. Охарактеризуйте кризові періоди розвитку.

Задача 15.

Одна мати намагається у всьому допомагати своїй доньці Ользі (4 роки), вибирає для неї іграшки, одягу, їжу та ін. Їй здається, що вона краще знає, що і в якому випадку їй необхідно. Наприклад: “Ось тобі – каже мати, – нова іграшка, вона гарна і тобі сподобається”. Інша у своєму вихованні доньки Ніни (4,5 роки) намагається привернути її увагу до вибору іграшки, їжі, одягу. Наприклад: вона говорить доньці: “Сьогодні можна одягнути яскраве, красиве плаття, але воно буде швидко бруднитися. А можна одягнути інше, не дуже нарядне, але немазке”. У кожному випадку мати і донька разом намагаються вирішувати ту чи іншу проблему, ситуацію.

Запитання. Зробіть психологічний аналіз особливостей виховання дітей двома матерями. У чому принципова відмінність у підходах матерів до виховання дітей з точки зору їх саморозвитку? Що є рушійною силою психічного розвитку дитини?

Задача 16.

Дмитрик (5 років) в грі повинен грати роль “шофера”.

Запитання. Що необхідно здійснити, щоб образ шофера виступив для Дмитрика як регулятор його поведінки?

Задача 17.

Вихователь на батьківських зборах у старшій групі дитячого садка розповів про те, як підготувати дітей до навчання у школі, розвиваючи їх

фізично. Бабуся одного хлопчика активно наполягала на тому, щоб її онука не брали на прогулянку, усунули від участі в іграх, оскільки у нього слабке серце. Вона говорила, що він вміє вже читати, писати, рахувати, що вчитися йому буде легко.

Запитання. Чи зможе хлопчик успішно навчатися у школі? Яку роботу необхідно провести з батьками?

Задача 18.

Петро ходить в старшу групу дитячого садка. Вихователь іноді хвалить його, але мати Петра постійно їм незадоволена. Хлопчик все робить повільно, невпевнено. Мати вважає, що він лінується. Вона почала вчити його читати і писати, змушуючи, якщо погано виходить, переробляти. На це хлопчик почав говорити: “Я не вмію, у мене не виходить”, “Я краще буду грати”. Мати дивується: “Але скільки ж можна грати? А може його треба більше хвалити? Але за що?”

Запитання. Назвіть причини, що викликають у Петра небажання вчитися. Які помилки часто допускають дорослі?

Задача 19.

Мати шестирічної дівчинки розповідає: “У мене росте дочка Оксанка. Скоро вона піде до школи. У дитячому садку про неї добре відгукуються: активна, розвинена, слухняна. Але ми з чоловіком помітили: Оксанка намагається завжди бути першою і цього домагається не найкращими способами. Ми їй пояснюємо, що першою бути добре, якщо досягаєш цього чесно. Як допомогти доньки навчитися рахуватися з іншими? Думаємо, в шкільному колективі їй може бути нелегко”.

Запитання. Чи права мати у своїх хвилюваннях? Які поради можна надати батькам?

Задача 20.

Коли Петру було 3 роки, йому подобалося малювати. Він виводив хитромудрі, незрозумілі дорослому фігурки, але в той час інтерес хлопчика до малювання не був підтриманий батьками. Зараз Петру 6 років. Він відвідує старшу групу дитячого садка, в яку прийшов новий вихователь і який приділяє багато часу малюванню. Незважаючи на тактовний підхід вихователя, Петро зрозумів, що його малюнки найгірші в групі. Будучи самолюбним хлопчиком, він намагався малювати краще, але у нього нічого не виходило. В результаті хлопчик став уникати занять з малювання. Змінилося його ставлення і до дитячого садка.

Запитання. Чи правильно вчинили батьки? Як позначиться недостатній розвиток рухових навичок хлопчика про який засвідчує неуспішне малювання, на його навчання у школі? Як допомогти Петру?

Задача 21.

Дітям пропонувалися на вибір три ситуації взаємодії: пограти разом з дорослим, подивитися з ним книжку або просто поговорити.

Запитання. Яку з цих трьох ситуацій воліють діти молодшого дошкільного та старшого дошкільного віку. Чому? Охарактеризуйте форми спілкування, які характерні для дошкільників.

Д) Психологічні завдання

Психологічно обґрунтуйте відповіді на запитання.

1. Чим пояснити таке реагування дитини? Про які особливості уваги воно свідчить? Якого віку був Сашко?

Коли Сашко потрапив до цирку, його найбільше цікавили люди, що виходили в гарній формі на арену між номерами. Сашко не дивився ні жонглерів, ні на гімнастів в яскравих костюмах, він усе запитував, чи скоро вийдуть помічники.

2. Які риси характеру притаманні дітям? Що було основою у формуванні відповідних морально-оцінних ставлень?

а) мати, звертаючись до сина, запитує, куди поділися його іграшки: автомобіль, пістолет, клоун, ракета. Славко: “Я віддав їх Вові. Вони йому дуже сподобались, і він попросив”.

б) Миколка був навчений поступатись місцем літнім людям у транспорті. Але сьогодні чомусь старенька бабуся не захотіла сісти і сказала: “Сиди, сиди, маленький, я через три зупинки виходжу”. Хлопчик з радістю залишився сидіти.

в) Валя змішала мамину пудру, зубний порошок і рідке мило, з захопленням повідомила про це мамі: “Я дуже хотіла побачити, що з нього вийде!”

3. Поясніть, які якості волі тут виступають. Вроджені чи виховані особливості сприяють таким проявам?

а) Спостерігаючи за тим, як п'ятирічний Сергійко багато разів накручував шнур на заводне колесо іграшкового моторного човна, яке ніяк не заводилося, мама здивувалася і сказала: “От не думала, що він у мене такий упертий”. Чи правильно мати думає про свого сина?

б) Михайлик, граючись з дітьми в рухливу гру, випадково вдарився об шафу і впав. В ту ж мить мімічний вираз обличчя показував, що хлопчик заплаче. Раптово він звів погляд на виховательку, на дітей, що вже поспішали до нього і стримався. Лише сльози, які наповнили очі, потекли по щоках.

4. Проаналізуйте методи, спрямовані на формування у дошкільників моральних уявлень, суджень, оцінок. Чи вважаєте ви за необхідне вже в цьому віці формувати гуманність, схильність хлопчика до виконання чоловічих обов'язків, а дівчинки навпаки – жіночих?

а) Коли шестирічний Ігор виконує особливо важливе доручення, то батько не забував заохочувати сина: “Це правильно, якщо ми хочемо, щоб наш мама була весела, вродлива і молода, то їй треба допомагати. Вона буде нас годувати смачними обідами, прати, прасувати сорочки, стежити за порядком

у квартирі”. Син з довірою дивився на батька. Мама обов’язково при нагоді підкреслить “Щоб я робила без чоловіків!”.

б) П’ятирічна Надійка, побачивши у вестибюлі дитячого садка маму, не забуває спитати: “Ну як сьогодні нога не болить?” (У мами був перелом ноги). Пропонує їй сісти, поки вона вдягається. Бере з її рук пакунок і каже: “мамо, сьогодні я теж буду нести, бо тобі важко”. Мати схвалює її: “Ти уважна, турботлива донька, я горда тобою”.

5. З’ясуйте особливості дитячих пустощів. Чим відрізняються пустощі від бешкетування? Наведіть приклади такої ініціативної активності дошкільників.

3. Рефлексія та підведення підсумків заняття – бліц – опитування студентів.

- **Що нового Ви дізналися про психологію дітей дошкільного віку на практичному занятті?**

Завдання: оцініть інформацію, свої знання, вміння та навички, здобуті Вами під час практичного заняття за рівнем важливості для Вас для професійної підготовки та особистісного розвитку. Для формування відповіді скористайтеся табличкою.

		
<h2>Рефлексія практичного заняття</h2>		
		
<p>Кошик для сміття непотрібна інформація</p>	<p>Інформація, знання, вміння і навички, які я можу використовувати зараз</p>	<p>Валіза знання, вміння та навички, які важливі у майбутньому</p>

4. Оцінювання знань та умінь здобувачів фахової передвищої освіти.

5. **Домашнє завдання:** пройти тест «Загальні закономірності психічного розвитку та їх врахування у педагогічній роботі з дітьми» в Moodle.